

ből álló szerves vegyületek rendkívül erős savas rendszerekben (úgynevezett szupersavas környezetben) való viselkedése (reakciói), a pozitív töltésű ionok (töltéssel rendelkező részecskék, adott esetben molekulák, különféle szénvegyületek) nem klasztrikus formái vagy a hiperszénkémia alapvetése. A gondolatmenet nem egyszer érinti az alapkutatások és az ipari alkalmazások kapcsolatát, továbbá különös súllyal esik latba a környezetvédelem és az új típusú energiaforrások kérdése. A fölfedezett összefüggések ismertetése révén az olvasó egyúttal betekintést nyer a kémiai kutatás természetébe és logikájába. E tekintetben örömdetes a kötetet kiegészítő név- és tárgymutató, jóllehet – megkönnyítendő a nem szakmabeli érdeklődők kémiai ismereteinek fölédzését – talán hasznos lett volna a gyakrabban előforduló fogalmak, illetve elnevezések rövid magyarázata is. A szép kiállítású és általában gondosan szerkesztett kötetbe sajnos néhány értelemzavaró nyomdahiba is becsúszott.

A legnagyobb tudományos kitüntetés birtokosaitól nemritkán azt is elvárják, hogy szóljanak a sokakat foglalkoztató társadalmi, kulturális, sőt az emberiség sorsát érintő problémákról. Oláh György megbecsülendő szerénységgel vallja be saját tudásának, magának a tudománynak a korlátait, ámde nem is söpri le könnyeden a véleményét tudakoló kérdéseket: a második fejezetből a tudományos tudás-

sal kapcsolatos átfogó, a természet- és a bölcsészettudomány (vagy a művészet) rokonságát valló, a tudomány s vallás viszonyát illető nézeteit ismerhetjük meg, míg a könyv utolsó szakasza – a személyes életpálya, a tudósikat és a nehézségekkel való szembenézés tényezőit is mérlegelve – az oktatás fontosságát emeli ki.

Oláh György többször hangsúlyozza háláját az őt és családját befogadó ország iránt, de szülőhazájától sem fordult el: amikor lehetőségei engedték, igyekezett támogatni, segíteni a főként fiatal magyar vegyészeket. Nem kerüli meg ugyanakkor, hogy a számos magyar születésű Nobel-díjas között miért nem akadt olyan, aki hazájában végzett kutatásaiért részesült volna az elismerésben – kivéve az 1937-ben kitüntetett Szent-Györgyi Albertet, aki „csak” később, a világháborút követően vándorolt ki az Egyesült Államokba.

BENGI LÁSZLÓ

(Fordította Pálinkás János és Zsengellér Annamária, Better Kiadó – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002, 320 oldal)

**PAUL RICOEUR –
ANDRÉ LACOCQUE:**

Bibliai gondolkodás

Az egzegéta Lacocque és a filozófus Ricoeur elhatározta, hogy a Biblia

ugyanazon szövegeihez magyarázatot fűz. Egy egzegéta esetében nincs is ebben semmi különös, a kortárs filozófus tollából azonban még akkor is meglepőnek tűnhet a vállalkozás, ha éppen a hermeneutika képviselőjéről van szó. Lacocque és Ricoeur együttgondolkodása sikeresen szabadít fel eddig figyelmen kívül hagyott értelmezési lehetőségeket. Kár, hogy a „duóban” írt művek ennyire ritkák a könyvpiacra. Persze, ehhez talán nagyobb számban lenne szükség az olyan filozófusokra, mint a hazánkban is egyre ismertebbé váló Paul Ricoeur, akinek a Biblia világában való tájékozottsága lenyűgöző.

Hat ószövetségi téma – két különböző megközelítésben: a teremtés elbeszélése, a „Ne ölj!” parancsa, a feltámadás és újjászületés Ezekielnél, a 22. panaszszóltár, az Isten nevének problematikája és az *Énekek énekének* értelmezési kalandja. A kijelölt szövegrészekről először az egzegéta mondja el mindazt, amit a történetkritikai módszer megvilágítani képes, és még többet is. Lacocque ugyanis minden jel szerint igyekszik elfogadni azt a könyv elején leszögezett közös álláspontot, hogy a szöveg szerzővel való kapcsolatát csak mint háttérteret veszik tekintetbe, így a hangsúly az olvasóval való kapcsolatra helyeződhet. Ismerjük el, hogy ez egy egzegétától komolyabb erőfeszítést kíván, mint a hermeneutától.

Az egzegetikai fejezetet minden téma után rögtön a filozófus gondo-

latai követik (így Ricoeur konkrétan reagálhat Lacocque állításaira, míg Lacocque csak Ricoeur máskor és máshol megjelent írásaival folytat dialógust). A bölcsező értelmezésének, amely kifejezetten laikusnak vallja magát, az a célja, hogy egyfajta posztmodern rekonstrukciót hajtson végre. Meg akarja tudni, hogy a mai, magát Isten nélkülinek mondott világban hogyan fedezhetők fel újra az említett bibliai témák alapvető egzisztenciális problémái: a bűn és büntetés, az ölés tilalma, a halál, az elkötelező szeretet, az igazságtalanság kiküszöbölhetetlensége és a házasságtól függetlenített nász köteleke. Bámulatos gondolatkísérletek az emberi létezés örök (bibliai) alap-témáival. Mikor már éppen önkényesnek minősítenénk, egy visszacsatolással hirtelen rájövünk, hogy hiszen rólunk van szó...

A szerzők közös gondolkodása remek példája annak, hogyan bővíti ki egy szöveg jelentése az értelmezés folyamatában. Így derül ki például, hogy az *ex nihilo* teremtés klasszikus fogalma utólagos spekuláció a datálás előtti és a történelmi idő két minőségének összeillesztésére; hogy bűnösök vagyunk ugyan, de nem megátkozottak; hogy a teremtés csak egy visszafelé haladó mozgás láthatárán tűnik föl eseményként.

Athén és Jeruzsálem különbsége is izgalmas percekot okoz az olvasónak. Ricoeur itt sem mulasztja el, hogy megkérdőjelezze a heideggeri

próbálkozást, amely szerinte radikálisan szétválasztani igyekszik a görög filozófiából hozott Lét és a bibliai Isten évszázadokon keresztül párhuzamban futó gondolatát. A megközelítések másik érdekessége, hogy sokszor az ezegéta az, aki az írástól meglehetősen elrugaskodott következtetésekre vállalkozik, míg a hermeneuta gyakran a szöveg konkrét anyagához ragaszkodó elemzést végez, adatokat gyárt, mielőtt az aktualizáló értelmezésbe kezdene.

Ricoeur ugyan minden lehetséges alkalommal hangsúlyozza, hogy az ő megközelítései bár ellentétesek, mégis kiegészítő jellegűek a történetkritikai módszer eredményeihez képest, nem lehet nem észrevenni, hogy a közös könyv alapvető célját, a két nézőpont közti látszólagos ellentmondás cáfolatát nem volt könnyű megvalósítani. Ez a konkrét párbeszéd hiányában is mindvégig érezhető feszültség teszi a könyvet izgalmas-sá a teljesen laikus olvasó számára is.

DÁVID VERONIKA

(Fordította Enyedi Jenő, Európa Kiadó, Budapest, 2003, 582 oldal, 2900 Ft)

RAJ TAMÁS:

Zsidó eszmék és jelképek

Raj Tamás a legfontosabb zsidó eszmékről és jelképekről adott közre ér-

tekezést a Saxum Kiadó *Az égre néző ember* című sorozatának egyik nemrégiben megjelent kötetében. A könyv alcíme *A zsidóság hitvilága és közgondolkodásának filozófiája*, ám a gyakorlatilag kétkötetesnek is tekinthető tanulmányból a cím illetően jellegetű „magyarázata” inkább *A zsidóság eszméire*, azaz az első fejezetre vonatkozik. A mű első felében tehát összesen tizenhárom pontban a legfontosabb eszméket magyarázza a főrabbi, mint az *Egyistenhit*, a *Dogmanélküliség*, *Az akaratszabadság*, a *Vallás és erkölcs* stb., végül a fejezet utolsó pontja: *A világ kihívása*. Ebben – nagyszerű példázatokkal, a Tórából és a Bibliából való idézetekkel – olyan égető kérdéseket érint, mint az antiszemitizmus, a világban való szétszóratás vagy a „modern” (az idézőjel Raj Tamástól) terrorizmus, melynek, mint írja, célkeresztjében, sajnos, gyakorta a zsidóság, illetve Izrael állama áll.

A kötet első része tehát azt az eszmeiséget tárja föl, mely Mózes óta, 3500 esztendeje irányítja hívő és nem hívő zsidók életét hétköznapon és ünnepen. Mindezt olyan finom történelmi „idegenzetéssel”, mely az olvasó miértjeire minden esetben egyenes és logikus választ ad – akár már két sorral alább. Raj Tamás esszészzerűen írott munkája természetesen nem adhat minden idevágó kérdésre választ, a sorozatnak – s ezen darabjának – azonban nem is célja ez. Könyvünk mégis nagyon